

HELYI TANTERV

**MAGYAR NYELV ÉS IRODALOMBÓL
A NYELVI ELŐKÉSZÍTŐ (NY) ÉVFOLYAM SZÁMÁRA**

I. Célok és feladatok

Alapelvek, célok

A nyelv az emberi kommunikáció, a gondolkodás előfeltétele és legfőbb eszköze, ezért alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, és meghatározza a tanulás teljes folyamatát. Az irodalom a művészet és kultúra egyik fő hordozója, pedagógiai szempontból pedig a szövegértési és szövegalkotási képességek fejlesztésének egyik leghatékonyabb eszköze, amely által az anyanyelvi, kulturális és szociális kompetenciák párhuzamos fejlesztése válik lehetővé. Az anyanyelv sokoldalú, alapos ismerete a társadalmi kommunikáció alapja. A nyelv kultúrát közvetít, lehetővé tesz az értékek megismerését, az azokhoz való viszonyulási lehetőségek széles tárházát kínálja. A nyelv birtokba vételével párhuzamosan fejlődnek az értelmi képességek, tágul az egyén számára a világ, és létrejön a társas kapcsolatok sokfélesége. Tehát a társadalom alapvető közösségeiben való aktív részvétel (család, iskola, munkahely, nemzet, emberiség) is az anyanyelv ismeretét, biztos tudását feltételezi.

A nyelv az önkifejezés, az önálló vélemény megformálásának az alapja, kulcsszerepe van az erkölcsi, esztétikai történeti érzék kialakításában, kritikus szemléletében. Elősegíti a társadalom belső kohéziójának fenntartását, a demokratikus jogok érvényesülését, értekezlett a társadalmi intézményrendszer működését, alapszövegeinek, ezek műfajainak az ismeretét, helyes értelmezésének képességét, olyan attitűd kialakítását, amely a kritikai elemzést és az együttműködési képességet integrálja. Az anyanyelv tudásának, biztos birtoklásának meghatározó szerepe van a társadalom értékeinek létrehozásában és közvetítésében, és az azokról folyó diskurzusba való bekapcsolódásban.

Az anyanyelvi nevelés feladata az anyanyelvi kompetencia fejlesztése oly módon, hogy a tanulók életkoruknak és a konkrét pedagógia céljának megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció képességét, beleértve a hangzó és írott szövegek mellett az audiovizuális és elektronikus, digitális közlés eszközeinek ismeretét és megértését. Erre építve válik lehetővé az önálló ismeretszerzés és tanulás és ezáltal az élethosszig tartó tanulás képessége.

A folyamatosan fejlődő szövegértési és szövegalkotási képességek teszik lehetővé, hogy az egyén önállóan és másokkal kooperálva képes legyen a verbális és nonverbális kommunikáció eszközeinek és kódjainak, a különböző információhordozók üzeneteinek

megértésére és feldolgozására, tudjon ezekre reflektálni, és saját szövegek alkotásában is képes legyen ilyen eszközökkel élni.

Képes olyan szövegek önálló megalkotására, amelyek figyelembe veszik a beszédhelyzetet, a hallgatóság igényeit, a különféle szövegműfajok normáit, a morális és esztétikai elvárásokat.

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet képez. Az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén kapcsolat jön létre a múlt, jelen és jövő között, amely a kultúra folytonosságát és folyamatos megújulását biztosítja. Az anyanyelvi és irodalmi nevelésnek meghatározó szerepe van a kognitív képességek fejlesztésében, az érzelmi élet, a kreativitás, az esztétikai és történeti érzék fejlesztésében, az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, helyes kezelésében, a saját és mások kultúrájának megismerésében, a másság elfogadásában. Fejleszti az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét.

A nyelvi és irodalmi ismeretek elsajátításának célja a fentiekén túl az olvasási kedv felkeltése, az irodalomnak mint művészetnek a megszerettetése, a korunk médiumai által küldött üzeneteinek helyes megítélése, az értékálló információk helyes kiválogatása. A kritikus magatartás kialakítása mellett a tolerancia képességének fejlesztése.

A magyar nyelv és irodalom által fejlesztett kompetenciák segítik és erősítik a más műveltségi területekhez tartozó ismeretek elsajátítását, az ezekhez a területekhez kapcsolódó készségek és képességek fejlesztését, a tantárgyi célok elérését.

II. Fejlesztési követelmények

1. Önismereti és kooperációs kompetenciák fejlesztése
2. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése
3. Olvasás, írott szöveg megértése
4. Írás, szövegalkotás
5. Tanulási képesség fejlesztése
6. Ismeretek az anyanyelvről
7. Irodalmi ismeretek fejlesztése
8. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai érzék fejlesztése

III. Belépő tevékenységi formák

1. Önismereti és kooperációs kompetenciák fejlesztése

A XXI. század emberének az élete a folyamatos megújulásról, az élethosszig tanulásról szól. Rövid időn belül kell kiválogatnia megfelelő tanulási technikákkal – aránylag rövid időn belül – azt a tudásanyagot, amely segíti az előrehaladásban, a munka világában való eligazodásban. Ehhez fontos a helyes önismeret, a képességek felmérése, szükség esetén új módszerek elfogadása és az együttműködési készség másokkal.

Önismereti tesztek kitöltése, kis és nagy csoportokban kooperációs feladat megoldási gyakorlatok, bizalomépítő feladatok, gyűjtőtevékenységek hagyományos és modern technikai eszközök segítségével

2. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése

A kommunikáció tényezőiről és funkcióiról tanult ismeretek alkalmazása. Kritikai érzék fejlesztése: véleménynyilvánítás kulturált módon, a helyes vitatkozás kritériumainak megismerése.

Kreatív gyakorlatok: audiovizuális műfajok alkotása szóban és írásban, digitális anyagok szerkesztése, megfelelő grafikai és tipográfiai eszközök alkalmazása, elkészített prezentációs anyag alapján folyamatos szóbeli megnyilatkozás

Irodalmi művek szereplőinek magatartásában érzékelhető pozitív és negatív szándékok felismerése. A metakommunikáció értelmezése a színpad és a film világában.

3. Olvasás, írott szöveg megértése

Az olvasott szépirodalmi szövegek szó szerinti és a kommunikációs helyzetből ill. a globális kohézióból adódó többletjelentéseinek tudatos megkülönböztetése.

Szövegértési gyakorlatok: feladatmegoldás írásban és szóban.

4. Írás, szövegalkotás

Folyamatos szövegalkotás – helyesírási készség fejlesztése. Szöveg átalakítás, tömörítés megadott szempontok szerint. A kommunikációs helyzetnek, a megadott műfajnak megfelelő fogalmazás: felépítés, tagoltság, kifejtettség, tartalmasság, koherencia, stílus figyelembe vétele

Vizuális elemek kiemelése, betűtípus, színek, illusztrációk, arányok stb.) tudatos alkalmazása (beszámoló, kritika, prezentáció)

5. Tanulási képesség fejlesztése

Jegyzet- és vázlatkészítés írott szövegről, órai tananyagról, kiselőadásról.

Szövegfeldolgozás egyedül és csoportosan, adatok, információk rendszerezése.

Az iskolai tananyag kibővítése önálló könyvtári kutatással, különböző dokumentumok (könyv, folyóirat, videó, internetes hang- és képanyag) kiválasztása, célnak megfelelő felhasználása adott témához

6. Ismeretek az anyanyelvről

A nyelvi szintek szabályairól és elemkészletéről eddig tanultak fogalmi szintű megnevezése, az ismeretek önálló felhasználása. A magyar helyesírás alapelveinek ismeretében készségfejlesztés, hibák felismerése és javítása.

A szövegfonetikai eszközök szerepének fölismerése és igényes alkalmazása különféle szövegek értelmezésében, felolvasásában, memoriterek előadásában.

7. Az irodalom és az olvasó kapcsolata: irodalmi ismeretek

A lírai művek meghatározó elemeinek azonosítása (beszédhelyzet, időszerkezet, logikai szerkezet, alapvető költői eszközök). A versek hangnemének, műfajának verstípusának megnevezése. Rím, ritmus, rímelés és hatásának felismerése.

Az epika műnemének ismérvei. Fontosabb epikus műfajok műfaji sajátosságainak megnevezése. Az idő- és eseményszerkezet fölismerése, szereplők jellemének bemutatása. A művek főbb mondanivalójának megfogalmazása.

A dráma műnemének fontosabb jegyei, ezek beazonosítása az elemzett műben.

8. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

Az irodalom önmegértést elősegítő funkciójáról való tapasztalat felhasználása. A művekben megjelenő emberi szerepek, normák és értékek felismerése, azonosítása. A helyes és helytelen magatartásformák kritikus megítélése. Az eltérő és egymással szembesülő igazságok, egyazon kérdésre adott különféle magatartásválaszok jellemzése, véleményezése.

IV. Tananyag

	Témakörök	Óraszám
I.	Önismereti és kooperációs kompetenciák fejlesztése	10
II.	Nyelvtani, helyesírási ismeretek	12
III.	Szövegértés, szövegértelmezés irodalmi és nem irodalmi műfajok alapján	16
IV.	Irodalomelméleti ismeretek: műelemzés	16
V.	Az irodalom határterületei	6
VI.	A tanult ismeretek önálló alkalmazása: prezentációk	12
Óraszám		72

I. Önismereti és kooperációs kompetenciák fejlesztése 10 óra		
Óraszám	Tananyag	Alkalmazott tevékenységi forma
2	Tanulói önismeret, tanuláshoz való viszony Adottság, képesség, készség és tehetség Mások megítélése	Szóbeli megnyilatkozás, önálló véleményalkotás, fogalmak közös tisztázása, látszat és valóság elkülönítése, tesztek
2	Kooperáció és tolerancia,	kis- és nagycsoportos feladatmegoldás, bizalomépítő gyakorlatok, a kulturált vitatkozás kritériumainak alkalmazása
2	Tanulási szokások, a tanulás szakaszai, tanuláshoz való viszony, nehézségek leküzdése	egyéni megnyilatkozás, tesztek kitöltése, gyűjtés, rendszerezés
4	Tanulási technikák és módszerek, ezek gyakorlati alkalmazása könyvtárhasználat, digitális eszközhasználat a prezentációt előkészítő ismeretek elsajátítása	ismeretbővítés, könyvtárismeret elméletben és gyakorlatban, könyvtárlátogatás, internethasználat
II. Nyelvtani, helyesírási ismeretek 12 óra		
Óraszám	Tananyag	Alkalmazott tevékenységi forma
3	A magyar nyelv hangrendszere, hangtörvények, helyesírás	ismétlés, ismeretbővítés, helyesírási gyakorlatok, nyelvtani feladatok megoldása
2	Morfémák. A kapcsolódás rendje, helyesírás	ismétlés, ismeretbővítés, ismeretek rendszerezése, gyakorlás
3	A szófajok	Ismétlés, ismeretbővítés, szófaji elemzés
2	Mondatfajták mondatrészek	Ismétlés, rendszerezés, mondattani elemzés
2	A szöveg :a házi dolgozat, prezentáció készítését megalapozó ismeretek	A helyes szövegalkotás: címadás, szerkezeti tagolás : gyakorló feladat

III. Szövegértés, szövegértelmezés irodalmi és nem irodalmi műfajok alapján 16 óra		
Óraszám	Tananyag	Alkalmazott tevékenységi forma
8	Szövegértési feladatok irodalmi és nem irodalmi szövegek segítségével Gyakorlati szövegek, pl. ábrák, menetrend, használati utasítás, hivatalos levél, forrásszövegek Hallott szövegértés értelmezése	egyéni és csoportos feladatmegoldás, jelek kigyűjtése, érvelés, feladatlapok kitöltése
4	Szövegalkotási feladatok irodalmi és nem irodalmi szövegek alapján	hivatalos nyomtatványok kitöltése, forráshasználat, anyaggyűjtés internet segítségével
4	Önálló kutatómunka a dolgozathoz és prezentációhoz	anyaggyűjtés, jegyzetelés, szelektálás, címadás és vázlatkészítés a szövegszerkesztés számítógépen

III. Irodalomelméleti ismeretek: műelemzés 16 óra		
Óraszám	Tananyag	Alkalmazott tevékenységi forma
2	A lírai műnem jellemzői, ismert műfajai	ismétlés, ismeretbővítés, jegyzetelés, táblázatkészítés
4	Néhány vers elemzése: pl. Petőfi, Arany, Radnóti, Weöres Sándor, Nemes Nagy Ágnes, Varró Dániel	Közös műelemzés, jelentésrtegek feltárása, a szépirodalmi stílus jegyeinek felismerése Kiscsoportos tevékenység
2	Az epikai műnem jellemzői, műfajai, a műelemzés szempontjai	Ismétlés, ismeretbővítés
4	Néhány novella elemzése, egy közösen kiválasztott regény elemzése, Pl. Karinthy, Déry, Kosztolányi, Tolkien, Rowling	Önálló véleményalkotás, közös műelemzés, vázlatkészítés, jellemzés
1	A dráma műneme, drámai műfajok, a tragédia	Ismétlés, ismeretbővítés
3	Egy dráma közös megtekintése színházban, esetleg felvételről	Fogalmazás, jegyzetkészítés, frontális munka

IV. A tanult ismeretek önálló alkalmazása: prezentációk 12 óra		
Óraszám	Tananyag	Alkalmazott tevékenységi forma
12 óra	A házi dolgozatok elkészítése és beadása a tanult ismeretek szerint A választott témából készített prezentációk bemutatása	A dolgozatkészítés tapasztalatainak megbeszélése Prezentációk megtekintése, értékelés és önértékelés

V. A továbbhaladás feltételei

Kellő tempójú, olvasható írás, a szöveg megértését biztosító olvasás, felolvasás. A kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvhasználat. A címzettnek, a témának, a beszédhelyzetnek megfelelő fogalmazás. A tömegkommunikáció gyakori műfajairól, eszközeikről és hatásukról szerzett alapvető ismeretek birtokában véleményalkotás, kritikus magatartás befogadásukban. Az irodalom és az olvasó kapcsolatában a sajátos kommunikációs viszony fölismerése.

Jártasság szövegelemző eljárásokban: tömörítés megadott terjedelemben, szövegfeldolgozás megadott kérdések alapján. A szöveg szerkezetének, témahálózatának fölismerése. Az olvasott szépirodalmi szövegek szó szerinti és többletjelentésének megkülönböztetése. Szabatos, világos fogalmazás: a kommunikációs helyzetnek megfelelő szövegfelépítés. Vizuális kifejező elemek alkalmazása írott és digitális szövegekben. A művek szereplőinek jellemzése egy másik szereplő nézőpontjából.

A magyar helyesírás alapelveinek ismerete, alapvető helyesírási készség. Jegyzet és vázlat készítése írott szövegről, előadásról. Könyvtárhasználati tájékozottság.

Epikai, drámai, lírai formák és a tanult műfajok azonosítása. Az epikai művekben a szereplők és a köztük levő viszony jellemzése, a drámai művekben az idő-, tér- és cselekményszerkezet bemutatása. A szerző, az elbeszélő és a szereplők megkülönböztetése, az elbeszélői nézőpont, a beszédhelyzet értelmezése. A lírai kompozíció néhány meghatározó elemének (beszédhelyzet, verselés, ismétlődés) megnevezése.

A tanuló által választott téma igényes kidolgozása, önálló prezentáció készítése és annak bemutatása.

VI. Értékelés

Célja hogy a tanár felmérje a tanuló előrehaladását (a tananyagban és saját képességeihez mérten) és erről tájékoztatást adjon.

Tájékoztatást kap a tanuló, tanulócsoportok és a szülők.

Az értékelés írásbeli formái

1. Szövegértési feladatlapok megoldása
2. Meghatározott témák önálló feldolgozása különböző műfajokban a tanítási órán.
3. Önálló kutatómunka eredményeinek feldolgozása a házi dolgozatban, Szóbeli beszámoló digitális képanyaggal.
4. Csoportfeladatok megoldása
5. Különböző szövegalkotás feladatok. Reflektálás olvasmányokra: jegyzet, vázlat, ajánlás, összefoglalás, kommentár, ismertetés, élménybeszámoló, esszé.
6. Feladatlapok írása az elsajátítandó anyagokból.

Az értékelés szóbeli formái

1. A tanuló nyelvi kompetenciája fejlődésének folyamatos figyelemmel kísérése különböző kommunikációs helyzetekben.
2. Az új tananyagrészek adott szempontú feldolgozása a tanítási órán.
3. Kreativitást fejlesztő szerepsituációk.
4. Kiselőadás készítése digitális illusztrációval, hangzóanyaggal.
5. Szóbeli felelet.

VII. Taneszközök

Házi olvasmányok: könyvtári kölcsönzéssel vagy saját példány használata

Fénymásolt szépirodalmi szövegek

Szövegértési és nyelvtani feladatokat tartalmazó feladatsorok

Projektor és laptop használata